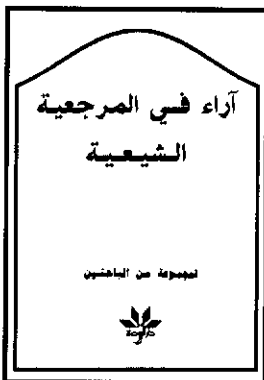

چند نوشته در معرفی حوزه علمیه نجف

تاریخ پژوهان، تا کنون آثار بسیاری را درباره تاریخ نجف و حوزه علمیه دیرین آن نگاشته اند. آشنایی با این آثار، برای محققان و کسانی که علاقه مند پیگیری روند و سیر تاریخی ادوار و فراز و نشیب های حوزه علمیه نجف هستند، حائز اهمیت است. از این رو، کتاب شناسی حوزه علمیه نجف و آشنا ساختن نجف پژوهان با آثاری که در شناساندن این حوزه عظیم پدید آمده اند، فرصت مغتنمی را به دست داد تا در این بخش، به اختصار و اجمال چند اثر از این دست معرفی شوند.

آراء فی المرجعية الشيعية

مجموعه من الباحثين، دار الروضة، چاپ اول، ۱۴۱۵ هـ
گالینگور، وزیری، ۵۹۱ ص.

این کتاب، شامل ۲۲ مقاله درباره مرجعیت شیعه است که با مقدمه ای از محمد حسین فضل الله آغاز و با مقالاتی از برخی نویسندگان همانند محمد ابراهیم جناتی، سید عباس رضوی، سید کاظم حائری و ابوالقاسم یعقوبی پایان می یابد. «المرجعية الدينية امام الإتجاهات الفقهية»، «المسار التاريخي لأطروحة لزوم تقليد الأعلم» و «المرجعية و القيادة» عنوان برخی مقاله های این اثر است.

الحوزة العلمية في النجف، معالمها و حركتها الإصلاحية (١٣٣٩ - ١٤٠١ هـ)

علی احمد البهادلی، دار الزهراء، بیروت، چاپ اول، ١٤١٣ هـ
گالینگور، وزیری، ٤٨٠ ص.

این کتاب که پایان نامه کارشناسی ارشد مؤلف بوده و در سال ١٩٩٢ م، با درجه بسیار عالی پذیرفته شده است، حاوی مقدمه و ٤ بخش است که هر بخش مشتمل بر ٣ فصل می باشد. این اثر، حوزة علمیه نجف و خصوصیات علمی، فرهنگی و سیاسی آن را معرفی کرده و به تبیین نظام آموزشی رایج در حوزة نجف پرداخته است. معرفی حرکت های اصلاح گرایانه در حوزة نجف، از دیگر مباحث مهم این کتاب است.

النجف الأشرف (إسهامات في الحضارة الانسانية) ٢ جلد

نشر یوک اکسترا، لندن، وزیری، ١١١٥ ص (ج ١ و ٢).

این اثر، در بر دارنده مقالات برگزیده همایش نجف اشرف است که مرکز «کربلاء للبحوث و الدراسات» آن را در تاریخ ٤ و ٥ ربیع الثانی ١٤٢٠ هـ، برگزار کرده است. در این مجموعه، بیش از پنجاه مقاله با قلم محققان و اندیشمندان عراقی به چاپ رسیده است. برخی محورهای این مقاله ها عبارتند از: امام علی و نجف اشرف؛ پیدایش و

تطور نجف؛ روش های بحث علمی در نجف؛ نگاه تحلیلی به علوم مورد تدریس در نجف؛ ارتباط حوزة نجف با دیگر حوزة ها و دانشگاه های اسلامی؛ نقش نجف در حرکت های سیاسی - اجتماعی عراق، ایران و ترکیه عثمانی؛ بناها و آثار تاریخی نجف؛ مؤسسات پژوهشی و انتشاراتی در حوزة نجف و وضعیت اجتماعی - اقتصادی حوزة نجف.

حوزه نجف و فلسفه تجدد در ایران

حوزه و اندیشه

فلسفه تجدد در ایران

مقر موسسه نجف
زمستان ۱۳۹۰

موسی نجفی، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی و مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران، چاپ اول، پاییز ۱۳۷۹، گالینگور، وزیری، ۸۳۰ ص.

این کتاب که در دو بخش فکری - تاریخی و تاریخی - سیاسی تنظیم شده است، به این مباحث می پردازد: بررسی اسناد، مدارک و متون تاریخی کم نظیر از حوزه علمیه نجف تا سال ۱۳۳۰ قمری؛ آشنایی با اندیشه سیاسی حوزه نجف و متون تاریخی مشروطیت (پس از استقرار نظام مشروطه)؛ آشنایی با فضای حاکم بر نجف (به عنوان مرکز ثقل رهبری مشروطیت)؛ آشنایی با مواضع علمای نجف پس از غلبه سکولاریزم بر روند نهضت مشروطه و ...

حوزه های علمیه شیعه در گستره جهان

حوزه های علمیه نیمه دوگستره جهان

سید علیرضا سید کباری، پژوهشکده باقر العلوم، مؤسسه انتشارات امیر کبیر، (تهران)، ۱۳۷۸، چاپ اول، گالینگور، وزیری، ۸۵۵ ص. کتاب مذکور، اگرچه به توصیف و تحلیل حوزه نجف اختصاص ندارد؛ بخشی از آن که ویژه حوزه نجف می باشد، قابل استفاده است. این بخش که صفحه ۲۷۷ تا ۳۲۰ کتاب را در بر گرفته است، حوزه نجف را در پنج دوره بررسی می کند:

دوره اول؛ دوره تاسیس است که با هجرت شیخ طوسی از بغداد به نجف آغاز می گردد.

دوره دوم؛ قرن ششم تا قرن نهم هجری است که در آن دوره، حوزه نجف ضعیف شده بود و در مقابل حوزه حله و کربلا رونق داشت.

دوره سوم؛ از قرن نهم هجری تا قرن یازدهم است که اخباریان بر حوزه نجف مسلط شدند.

دوره چهارم؛ اوایل قرن یازدهم تا اوایل قرن دوازدهم است که دوره اخباری گری نام دارد.

دوره پنجم؛ از قرن دوازدهم تا عصر حاضر است که با وحید بهبهانی آغاز شد.

نگارنده سعی کرده است در هر دوره، اندیشه های علمی حاکم بر حوزه، علوم اساسی رایج، دانشمندان برجسته، مهم ترین آثار تالیف شده و وضعیت فرهنگی و اجتماعی و سیاسی حوزه را بررسی نماید.

این کتاب، برای آشنایی با حوزه های علمی شیعی از جمله: کربلا، حله، کاظمین، سامرا و

قم نیز مناسب است.

۲۱۷

شعراء الغری او النحقیات

علی الخاقانی، دار البیان، مطبعة حیدریة، نجف، ۱۳۷۳ هـ
وزیری، گالینگور، ۱۲ جلد.

نویسنده، در مقدمه کتاب که در جلد اول نگاشته است، به معرفی
اجمالی نجف و فضای علمی، فرهنگی و ادبی آن پرداخته و سپس در
جلدهای بعدی، شاعران نجف اشرف و آثارشان را معرفی کرده است.

ماضی النجف و حاضرها

جعفر بن الشیخ باقر آل محبوبه النجفی، مطبعة الآداب، نجف،
۱۳۷۸ هـ، چاپ دوم، وزیری، ۳ جلد، مجموعاً ۱۵۵۲ ص.

این کتاب که موسوعه‌ای میسوطی در نجف شناسی است، در ۳
جلد فراهم آمده است. جلد اول آن، به این مباحث پرداخته است:

موقعیت جغرافیایی و طبیعی نجف، معنای لغوی و اسامی نجف،
سبب مخفی ماندن قبر امام علی (ع) و نحوه آشکار شدن آن،
تأسیسات حرم شریف، معماری حرم در طول تاریخ، مدارس،

مساجد، نهرها، چاپخانه‌ها و کتابخانه‌های نجف، مشاهیر و علمای مدفون در نجف، سیر تاریخی
حوادث علمی، سیاسی و اجتماعی شهر نجف و سرگذشت خاندان سادات اهل نجف.
جلد دوم و سوم این کتاب به تاریخ خاندان اهل علم و ادب نجف که غیر سادات هستند،
اختصاص دارد.

معجم المطبوعات النجفیة (منذ دخول الطباعة إلى النجف حتى الآن)

محمد هادی الأمینی، مطبعة الآداب، نجف، ۱۳۸۵ هـ، ۳۹۹ ص.

این کتاب، انتشارات و چاپخانه‌هایی را که در نجف اشرف
تأسیس شده و به کار نشر کتاب‌های علمی و تخصصی همت
گماشته‌اند، معرفی کرده و در ادامه، کتاب‌های منتشر شده در
این مراکز را برشمرده است. استاد عبد الحمید العلوجی، از
اساتید دانشگاه بغداد، مقدمه‌ای بر این کتاب نگاشته و آن را
ستوده است.

نشریات آریانا

۱۲
شعراء الغری

النحقیات

نظم
عاشق‌ان
سازم عجمی و آریانا، قم

جزء اول

الطبعة الاولى - ص ۱۵۵۲

کتاب النجف و حاضرها

بحث من نوع النجف العظمی و ما یحاط به من الأسماء و الألقاب
فیها من الفخر العالی و المراتب العلیة و المراتب العلیة و المراتب العلیة
و ظهورها و عراة من ظهورها و عراة من ظهورها و عراة من ظهورها
المطرب و ما کان فی الحرم الشریف من عراة من ظهورها و عراة من ظهورها
فی النجف من عراة من ظهورها و عراة من ظهورها و عراة من ظهورها
و سلطه و عراة من ظهورها و عراة من ظهورها و عراة من ظهورها
و اوقات و اوقات من ظهورها و عراة من ظهورها و عراة من ظهورها
المطرب و ما کان فی الحرم الشریف من عراة من ظهورها و عراة من ظهورها
المطرب و ما کان فی الحرم الشریف من عراة من ظهورها و عراة من ظهورها
و من غیر عراة من ظهورها و عراة من ظهورها و عراة من ظهورها

و قد
سیر النجف و عراة من ظهورها و عراة من ظهورها
و عراة من ظهورها و عراة من ظهورها و عراة من ظهورها
عراة من ظهورها و عراة من ظهورها و عراة من ظهورها

تأسیسات حرم شریف

معجم المطبوعات النجفیة

منذ دخول الطباعة إلى النجف حتى الآن

۱۸
تأسیسات حرم شریف

در ابتدای این اثر، تاریخچه ای از پیدایش صنعت چاپ در اروپا بیان شده و آن گاه از زمان ورود این صنعت به نجف، یعنی سال ۱۳۲۷ هـ، سخن به میان آمده است. اولین چاپخانه نجف «مطبعة حبل المتین» است که آن را سید جمال الدین حسینی کاشانی به سال ۱۳۲۷ هـ تأسیس کرد. تا سال ۱۳۸۵ هجری که سال نشر کتاب حاضر است، حدود ۱۷ چاپخانه و انتشاراتی در نجف اشرف وجود داشته است. نگارنده در بخشی از کتاب خود، مشخصات کتاب هایی را که هر چاپخانه ای به چاپ رسانده و منتشر کرده، ذکر نموده است.

مع علماء النجف الأشرف (۲ جلد)

السید محمد الغروی، دار الثقلین، بیروت، چاپ اول، ۱۴۲۰ هـ.
 ۲ جلد، ۶۲۷ ص (ج ۱) و ۸۱۱ ص (ج ۲).

جلد اول این کتاب، به شرح حال علمای نجف - از ورود شیخ طوسی (ره) در سال ۴۴۸ هجری تا پایان قرن ۱۳ هجری - پرداخته و در جلد دوم، احوال علما و دانشمندان نجف در قرن ۱۴ هجری ذکر شده است. در مقدمه جلد اول، ویژگی های حوزه علمی نجف اشرف همانند مؤسس حوزه علمی نجف، مدارس دینی نجف، نحوه تدریس در نجف، مکان ها و زمان های درسی در نجف، زبان های رایج در تدریس، ایام تعطیلی در طول سال درسی، امتحانات و گواهی های تحصیلی در نجف، القاب علمی و نظام اداری - مالی نجف اشرف به چشم می خورد. شرح حال علمای نجف نیز به تفکیک هر قرن آمده است. این امر، مراجعه و دستیابی به احوال آنان را برای پژوهشگران آسان گردانیده است.

مع علماء النجف الأشرف

مطبوعة دار الثقلین

بیروت

الطبعة الأولى

۱۴۲۰ هـ

۸۱۱ ص (ج ۱)

۶۲۷ ص (ج ۲)

الحوزة العلمية فی النجف الأشرف

السید محمد الغروی، دارالأضواء، بیروت، چاپ اول، ۱۴۱۴ هـ.
 ۲۶۰ ص.

این کتاب تلخیصی است از کتاب مع علماء النجف الأشرف که ذکر آن رفت.

الحوزة العلمية فی النجف الأشرف

دراسة لدراسة مؤسسة نعت من دارية مؤسسة
 العلمية الحوزة فی النجف الأشرف و بیروت
 دارالأضواء، بیروت، الطبعة الأولى، ۱۴۱۴ هـ

تأليف

السید محمد الغروی

المدخل الى موسوعة العتبات المقدسة (قسم النجف، ج ٦ و ٧)

المدخل الى
موسوعة العتبات المقدسة

أهبا ربحه بن جربا
وعلى عليا

محمد الخليلي

مطبوعات
مركز الأبحاث والبحوث
١٩٩٥ - ١٩٩٦
١١١٠٠٣٠

جعفر الخليلي، منشورات مؤسسة الاعلمي للمطبوعات بيروت، چاپ دوم، ١٤٠٧ هـ، گالینگور، وزیری، ٣٢٨ ص (ج ٦) و ٣٢٠ ص (ج ٧).

این موسوعه دوازده جلدی که به اماکن مقدس شیعه پرداخته در جلد ششم و هفتم، نجف اشرف را معرفی کرده است. هر بخش از این موسوعه را یکی از محققان نگاشته و استاد جعفر الخليلی سروراستار آن بوده است.

برخی مباحث جلد ششم عبارتند از: «النجف قديماً»، دکتر مصطفی جواد؛ «النجف في المراجع العربية»، دکتر حسين علي محفوظ؛ «النجف في المراجع الغربية»، ترجمه و تالیف جعفر الخياط.

عنوان پاره ای مباحث جلد هفتم، به این شرح است: «الدراسة و تاريخها في النجف»، سيد محمد بحر العلوم؛ «مدارس النجف القديمة و الحديثة»، محمد الخليلي؛ «مكتبات النجف القديمة و الحديثة»، جعفر الخليلي.

٢٢٠

سال چهارم، شماره ١٦

موسوعة النجف الاشرف، ج ٦ (جامعة النجف الدينية)

موسوعة
النجف الاشرف

اخره
بمطبعات مطابع النجف الاشرف

جميع الحقوق

مكتبة النجف الاشرف

جعفر الدجيلي (باشراف لجنة من رجال الفكر و العلم و الادب)، دار الاضواء، بيروت، چاپ اول، ١٤١٥ هـ، گالینگور، وزیری، ٥٣٠ ص.

این موسوعه، در ٦ جلد منتشر شده که جلد ششم آن به حوزه علمیه نجف اختصاص یافته است. در این اثر، مقالات بسیار مفیدی درباره مباحث مختلف همچون: ادوار تاریخی و علمی حوزه نجف، مدارس نجف، ویژگی های حوزه نجف و تاثیر حوزه نجف بر جریانات فکری جهان اسلام و تشیع، جمع آوری شده است.